

Tednik Učiteljski Tovariš.

Glasiło avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva.

Štev. 16.

V Ljubljani, 19. malega travna 1907.

XLVII. leto.

„Učiteljski Tovariš“ izhaja vsak petek. Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje. Vse leto stoji 8 K, pol leta 4 K, četrt leta 2 K. Posamezna številka 16 h. Spise je pošiljati samo na naslov: Uredništvo „Učiteljskega Tovariša“ v Idriji. Naročnino prejema Francišek Črnagoj, nadučitelj v Ljubljani (Barje). — Vse pošiljatve naj se pošiljajo franko. — Rokopisov ne vračamo. — Za oznanila je plačati od dvostopne petit-vrste po 20 h, če se oznanilo tiska enkrat; po 18 h, če se tiska dvakrat, in po 16 h, če se tiska trikrat; če se večkrat tiska, znaten popust. Oznanila sprejema „Učiteljska tiskarna“. Priloga poleg poštnine 6 K.

Kozjansko-šmarski-rogaški volilni okraj.

Dan 14. majnik ima odločiti, naj li zmaga zopet terorizem klerikalne-lažikmetiške Koroščeve klike, ali pa svobodna volja neodvisnih volilcev. — Ves klerikalni aparat nasilno deluje. — Misijoni, izpovednice, prižnice, javni in zaupni shodi, očitne in skrivne agitacije — vse to in še marsikaj skritega nervozno deluje — za svobodne volitve! — Korošec sam s svojimi zvestimi trabanti že osrečuje naše še tako neznatne kotičke, laže in bega roti in prosi za božjo voljo volilce, naj volijo njega in nikogar drugega, sicer kmet propade, vera bo uničena. Zavladalo bo mnogoženstvo, če njega ne bo v parlamentu; svet postane prava Sodoma in Gomora. Za nameček pa trosi med nerazsodne ljudi laži, da hoče liberalno učiteljstvo križe pometati iz šol, da hoče lenuhariti in briljantno živeti. (Vide Rajhenburg. Kozje, Šmarje, Tinsko itd. Ubogi kaplančki imajo le po 400—600 K plače, a nenasitni učitelji po 3000—4000 K itd.)

Torej mož, ki dannadan ostudno napada v svojem časopisju, v „Slov. Gospodarju“ in „Našem Domu“ učiteljstvo; mož, ki s prozornim namenom jemlje našemu stanu prepotrební ugled in tako neti sovraštvo med šolo in domom — ta človek, ki ni nikjer drugod imel upanja do zmage, ker je s svojim nadutim despotizmom in s svojo ošabno nespravljalivostjo postal celo med somišljeniki neprijatelj, kandidira sedaj v našem, po mnenju črne klike najbolj varnem volilnem okraju.

Dragi kolegi in kolegije! Ni ga pri nas na Štajerskem strupenejšega sovražnika novodobnega učiteljstva in naše šole nego je ta ošabni rimski doktor. — Kdor ne veruje, naj prelista par številčk njegovih glasil in naj sliši le en njegov govor. — Tudi v vaših rokah je sedaj njegova usoda! Minuli so časi, ko je učiteljstvo moralo ponižno poljubljati bič, s katerim je bilo šibano; zato vsi pogumno na krov! Tudi mi živimo med narodom in naše delo nam je rodilo zvestih prijateljev. — Razkrinkajmo jim te pobeljene grobove, pokažimo notranjo gnulobo in notranji smrad, ki ga zakrivajo s sladkimi obljubami, in spoznali bodo grabežljive volkove v ovčjih oblačilih. — Delajmo vsak v svojem kraju, združimo se vsi z neodvisnimi volilci in volimo na vsi črti neodvisnega kandidata, ki ga priporoča vrta naša narodna stranka in uspeh ne izostane!

Sploh naj bi tudi naša „Zveza“ v Celju storila v tem smislu potrebne korake in pravočasno doposlala vsem učiteljskim društvom primerne oklice, zakaj: Zora puca — bit' će dana!

Krivoverski klerikalizem — učiteljstvo te kliče pred sodbo ljudstva!

II.

„Slovenec“, št. 53: „Za kravji smeh“. Učitelj Črnagoj je pri liberalnem zaupnem shodu izjavil, da so učitelji v ogromni večini v taboru narodnonapredne stranke. Liberalni shod je sprejel v program ločitev cerkve od države in svobodno šolo. V izvrševalnem odboru liberalne stranke sedi voditelj učiteljstva Luka Jelenc. To je dokaz, da so člani njegove organizacije res pristasi liberalne stranke. Z dežele dobivamo poročilo, da se učitelji marsikje tudi obnašajo tako, kakor je treba po liberalnem programu. „Domoljub“ je parkrat okreal liberalstvo ljudskih učiteljev in zdaj kriče, da slovenskemu učiteljstvu sistematično jemlje čast ter izpodkopuje ugled in veljavo med ljudstvom. To beremo v zadnjem „Učit. Tovarišu“ zvezano s pozivom, naj učitelji pobijajo kandidaturu dr. Žitnika, ki je podpisan kot urednik „Domoljuba“. To je tako otročje, tako nepopisno neumno da bi se temu po pravici res smejale krave. Ali je liberalstvo ali protiljudsko rovanje ves bistven del pedagogike in učiteljstva sploh? Ali je kdo res tako prismojen, da misli, da se bo S. L. S. po svojih poslancih in po svojih glasilih ustavila v svojem boju proti liberalcem pri učiteljih? Še na misel nam ne pride, da bi liberalnim učiteljem dokazovali, da je edina S. L. S. v resnici vnetá za šolo in učiteljstvo in da bo porabila vsa sredstva, da nihče ne bo več istovetil liberalstva z učiteljskim stanom. Pa proti dr. Žitniku! Pri zaupnem shodu je ravno njegovo kandidaturu toplo priporočal vrli, priljubljeni, za svoj stan in za ljudstvo vneti nadučitelj Ravnihar. Prosimo, naj se nam vsaka agitacija liberalnih učiteljev od poyšod vestno sporoči. Spravili bomo to gradivo in se držali tudi mi načela: Kakor nam posojajo, tako vračamo.“

To je odkrito povedano, ne pa po babje kakor v „Domoljubu“. Vendar ni proti našemu izzivanju o krivoverstvu tukaj omenjena niti ena besedica. Huj, to peče! Odgovoriti hočemo stvarno po vrsti. Nadučitelj Črnagoj je res na zaupnem shodu izjavil, da je ogromna večina učiteljstva narodnonapredna. To je tudi resnica. Mar naj bo klerikalna, ko ga klerikalizem že od pamtiveka neprestano blati, psuje, obrekuje, mu jemlje čast in poštenje med narodom? Klerikalizem je bil, je in bo vedno najzagrizenejši sovražnik učiteljstva in šole, in sedaj se čudi ter oznanja kot novost, da je napaden! On je bil vedno naš odkrit sovražnik in nasprotnik, tako mora biti tudi učiteljstvo njemu nasproti. Mar naj poljublja palico, s katero nas vedno tepe? Mar naj mu

bo za neprestano obrekovanje še hvaležno? Res da nas uči vera: odpusti svojemu bližnjemu, kolikorkrat te razžali, stori mu dobro za hudo! To lahko stori vsakdo od nas pri navadnih ljudeh, a pri klerikalizmu, ki si prisvaja oblast učeče cerkve, ki sam tako lepo uči, dela pa ravno nasprotno, ne moremo upoštevati tega nauka, ker nam zgledi klerikalizma kažejo, da je to sicer lep moralisti nauk, v praksi se ga pa ni treba držati. Če ima on Kristusovo moralo za bagatelo, da se nikdar ne ravna po nji, kaže s tem vero v praksi v drugi luči kakor v teoriji. Tako se širi po klerikalizmu samem kriva vera.

Liberalni shod je sprejel v program ločitev cerkve od države in svobodno šolo. To je tudi res. Prosimo pojasnila, ali je to cerkvena dogma, da mora država vzdrževati duhovščino ter ščititi verska načela? Ako nī, zakaj potem takšen krik in nasprotstvo, mar ne največ zaradi eksistence klerikalizma — zaradi trebuha in denarja? Iz Francije je prišla svoboda, tlačanstvo je pri nas minilo za vselej, tam se je tudi v novjšem času ločila cerkev od države, vključ velikemu nasprotstvu klerikalizma. Ako se to obnese dobro, se bo uvedlo tudi drugod polagoma, če bo to klerikalizmu ljubilo ali ne.

Učiteljstvo je ugovarjalo tej točki iz več vzrokov, a bilo je preglašeno. Isto velja glede svobodne šole. Učiteljstvo se drži sedanjih šolskih zakonov, ki jamčijo učiteljstvu svobodo v šoli pri pouku. Če pride kdaj do take šole, bo kriv klerikalizem sam, ker neprestano dreza, hoče biti v šoli absoluten gospodar, preganja, denuncira, obrekuje in sovraži učiteljstvo neprestano in sistematiško, zato vedno bolj zori vprašanje o svobodni šoli. Kdor išče, ta najde. Krivoverski klerikalizem se ne drži verskih načel, hoče biti povsod absoluten gospodar, zapovednik in vodnik za svoj trebuh in žep, zato sili čedalje bolj na dan vprašanje ločitve cerkve od države in svobodne šole. Vendar prepušča učiteljstvo oboje v izvršitev tistim, ki čutijo v sebi moč in veljavo. Ti dve točki sta mu posebno pri srcu, da lažje obrekuje. Po cerkvah in političkih shodih vpije in razsaja proti brezvercem, kakor bi bila to verska resnica, da mora država vzdrževati duhovščino ter imeti na večne čase pravico nad šolo in šolsko odgojo.

To so zopet krivi pojmi, ki jih širi naš klerikalizem med našim narodom. Kaj bi se zgodilo, ako bi učitelji enkrat zahtevali, da hočejo imeti nadvlado nad cerkvenim imetjem? Huj, to bi bilo zmerjanja in ostudne polemike! Učiteljstvo mora biti

zadovoljno, da je šola ločena od države, ubogo ljudstvo mora nositi vsa bremena, država samo zapoveduje, o prispevkih za šolo in učiteljstvo noče slišati ničesar.

S klerikalizmom je pa drugače. Njega vzdržuje ljudstvo in država. Edino on ima še v rabi bero iz tlačanske dobe, noče ničesar slišati, da bi se odpravila, ker ta več nese kot regulirana plača. Kar nedostaja, prispeva država, da je duhovščina stanu primerno plačana. Tega ji nikdo ne zavida, oni so ljudje kot mi, imeti morajo toraj eksistenčne dohodke. Ker so sami siti, mislijo, da se tako dobro godi tudi drugim. Dobili so ljudstvo na svojo stran, zato se čutijo začasno dovolj močni, zavirati šolstvo in kratiti na katoliški podlagi krvavo zaslužen plačo učiteljstvu. Niti vinarja ne brezverskemu našemu učiteljstvu, pohajšuje ljudstvo in hoče vreči Boga iz šole!

To je laž našega klerikalizma. Dokazuj tem hinavcem kolikor hočeš, da to ni res, če si še tako veren priden in pošten, si v njegovih očeh Antikrist, ako ne trobiš v njegov politički rog. Ali je mogoča sprava in mir s takimi ljudmi? Ali je mogoče učitelju kot odgojitelju, ki mora biti sam kremenit značaj, da bi se vdal in pokoril takšnim gorostasnim krivicam, nazorom, lažem in zlorabi vere? Kdo je kriv, da se zaradi takega postopanja čedalje bolj razburjajo duhovi, da se že med preprostim ljudstvom širijo počasi in zanesljivo klerikalizmu sovražni in nasprotni elementi? Pri tem trpi največ vera, ki jo izpodkopuje klerikalizem sam. (Dalje.)

Glas z Goriškega.

1. V obrambo učiteljstva goriškega okraja odgovarja podpisani odbor gosp. dopisniku tretjega dopisa iz Goriške v „Tovarišu“ z dne 15. marca t. l. sledeče:

Nihče ne trdi, da ni izreklo goriško učiteljstvo na shodu 7. marca, da bi ne moglo izdajati političkega lista, a pribito je tudi, da se je izreklo učiteljstvo proti temu, da bi se tak izdajal že sedaj. Nikar naj ne misli črnogledi gospod dopisnik, da je učiteljstvo preprečilo izdajanje političkega lista iz nevoščljivosti, ampak res je le, da se je zgodilo zato, ker zna učiteljstvo trezno misliti in ga ni nikakor volja preobračati kozolcev. Gospod dopisnik očita učiteljstvu goriške okolice, da bega ostalo učiteljstvo — sancta simplicitas — kdo pa bega? Gospod dopisnik, prisposodi se Vas lahko onemu, ki je vpil: „Lovite ga!“

Moji napor, uspehi in neuspehi.

Spisal Ivan Lapajne.

(Dalje.)

Ko je začelo v Krškem intenzivno delovati „Pedagoško društvo“, ki je bilo v prvi vrsti književno društvo, se je posebno odlikoval g. Frane Gabršek kot slovenski pedagoški pisatelj in izdal „Vzgojeslovje“, „Ukoslovje“, „Modroslovje“ itd. Kar nas je bilo takrat učiteljev v Krškem, smo imeli posebno veselje s spisovanjem „Pedagoških letnikov“ tega društva. V njih je meni pripadala naloga, slikati vsako leto pregled slovenskega šolstva, kako je napredovalo ali nazadovalo vsako leto v enem ali drugem oziru. Statistični pregled slovenskega šolstva je bil vedno moj „konjiček“, ki sem ga rad jahal. Komaj sem bil učitelj prvo leto (1870), sem že nabiral material, da sem sestavil pregled kranjskega ljudskega šolstva in ga priobčil v drobni knjižici. Pozneje sem priobčil v svojem listu, v „Tovarišu“ in v političkih listih večkrat enake statistike o slovenskem šolstvu sploh, primerjajoč ga s šolstvom drugih narodnosti. Tak material smo potrebovali na raznih shodih slovenskega

učiteljskega društva, na katerih smo se potegovali za izboljšanje učiteljskega gmotnega stanja in za pospeševanje ljudskega šolstva sploh.

Da mora šola gledati, da ostane v zvezi z domačo hišo, o tem smo bili učitelji prepričani že pred leti, kakor so dandanes tisti vrli tovariši v Ljubljani, ki izdajajo „Domače ognjišče“. Vrli Andrej Preprotnik je že urejeval v tem duhu „Učiteljskega Tovariša“ in tudi spisoval, kakor mi je pravil, knjigo o domači vzgoji za družbo sv. Mohorja. Če je ta rokopis prišel v roke te družbe ali ne, ne vem; da pa ni zagledal belega dne, to vé vsak. Tudi jaz sem vedno deloval na to, da sem iskal sredstva, ki so vezala šolo z domom. Taka sredstva so bila konecletna šolska poročila. Za ta tiskana šolska poročila se zanimajo starši, če bi tudi v njih ne bilo drugega kakor imena njihovih ljubljencev. Če pa obsezajo ta poročila še zanimive spise, imajo za starše in otroke večjo vrednost. Zato sem skrbel kot šolski voditelj v Ljutomeru in v Krškem, da sem izdal v teku 35 let kakih 30 šolskih poročil, ki so bila več ali manj obsežna in več ali manj zanimiva. Posebno ugajajo pri takih konecletnih poročilih krajepisne, t. j. zemljepisne in zgodov. črtice domačega